

DOI: <https://doi.org/10.38027/ICCAUA2025TR0011>

Visual Quality Analysis of the Urban Fabric and Landscape Value of Hüseyin Avni Ulaş Neighbourhood West Campus in Erzurum

¹ Ömer Faruk İŞ and * ² Prof. Dr. Işık Sezen

¹ Atatürk University, Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Landscape Architecture, Erzurum

² Atatürk University, Faculty of Architecture and Design, Department of Landscape Architecture, Erzurum

* E-mail ¹: omerfarukis@yandex.com

Abstract

Received: 16 February 2025

Revised: 14 May 2025

Accepted: 18 June 2025

Available online: 5 July 2025

Copyright © 2025 by the author(s).
All rights reserved.

This article is published under an open-access model and is made available in accordance with the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International Licence (CC BY).

The publisher maintains a neutral stance concerning jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

This article has been selected and peer-reviewed for publication in this journal as part of the 8th International Conference of Contemporary Affairs in Architecture and Urbanism, held on 8–9 May 2025 in Alanya, Türkiye.

The aim of this research is to evaluate the urban texture and landscape value of the Western Campus of Hüseyin Avni Ulaş Neighborhood, a new settlement area in Erzurum, through visual quality analysis. A visual quality analysis was conducted based on the photographs taken from the study area. The survey prepared for the visual quality analysis was conducted with undergraduate and graduate students studying at Atatürk University's Faculty of Architecture and Design during the 2024-2025 academic year. The survey consists of two stages. In the first stage, the urban texture of the study area was examined, focusing on aspects such as plant diversity, landscape quality, and the visual appearance of building facades. In the second stage, the parks within the study area were evaluated based on criteria such as their overall visual impact, structural design, and the quality of plant design. Participants were asked to rate these aspects accordingly. The survey data were statistically analyzed using the SPSS software. Based on the results obtained, deficiencies in the urban texture and landscape value of the Western Campus of Hüseyin Avni Ulaş Neighborhood were identified, and planning and design recommendations were proposed for sustainable development

Keywords: Urban Fabric, landscape value, visual quality analysis, Erzurum.

Erzurum Hüseyin Avni Ulaş Mahallesi Batı Kampüsü Kentsel Doku ve Peyzaj Değeri Görsel Kalite Analizi

Özet

Bu araştırmanın amacı; Erzurum kentinin yeni yerleşim alanı olan Hüseyin Avni Ulaş Mahallesi Batı Yerleşkesi'nin kentsel doku ve peyzaj değerinin görsel kalite analizi ile değerlendirilmesidir. Araştırma alanından çekilen fotoğraflar üzerinden görsel kalite analizi yapılmıştır. Görsel kalite analizi için hazırlanan anket, 2024-2025 eğitim öğretim yılında öğrenim gören Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi'nde lisans ve lisansüstü eğitim gören öğrencilere uygulanmıştır. Anket iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada araştırma alanının kentsel dokusu ele alınmış; bitkisel çeşitlilik, peyzaj kalitesi, yapıların dış cephe görşelliği gibi, ikinci aşamada araştırma alanındaki parklar ele alınmış; parkların genel görsel etkisi, yapısal tasarımı, bitkisel tasarım kalitesi gibi değerlendirme kriterine göre katılımcıların puanlandırma yapmaları istenmiştir. Her bir fotoğrafı, 5'li Likert ölçeğinde 1 ile 5 arasında puanlandırmaları istenmiştir. Anket verilerinin SPSS programında istatistiksel analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, Hüseyin Avni Ulaş Mahallesi Batı Yerleşkesi'nin kentsel doku ve peyzaj değerindeki eksikler saptanarak sürdürülebilir bir gelişim için planlama ve tasarım önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kentsel doku, peyzaj değeri, görsel kalite analizi, Erzurum.

Bu araştırma Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Prof.Dr. Işık SEZEN danışmanlığında Ömer Faruk İŞ tarafından hazırlanan "Erzurum Kenti Hüseyin Avni Ulaş Mahallesi Batı Yerleşkesinin Kentsel Doku Ve Peyzaj Kalite Analizi" başlıklı tezden üretilmiştir.

Giriş

Bir kentin ana akslarını; dolaşım sistemleri oluşturmakta ve bu akslar çevresinde de yerleşimler yer almaktadır. Çeşitli yol ve yerleşim birleşmeleri ise farklı karakterli kent dokularını oluşturmaktadır (Simonds, 1961; Köroğlu 1999; Günal 2008).

Kentsel peyzaj, peyzajın kentteki kompozisyonudur. Kentsel çevrenin bilinçli bir düzenini ifade etmektedir. Kentsel bütünde yapıların tek tek değil bir bütün olarak birbirleriyle ve yapılanmamış mekânlarla olan ilişkisidir. Kentsel çevreyi oluşturan tüm kentsel öge ve elemanlar kentsel peyzajda kullanılmaktadır (Karaman, 1995; Çelik ve Yazgan, 2007; Çetinkaya, 2014).

Kentsel peyzaj; doğal ve sosyal süreçlerin birlikte ekosistemleri şekillendirdiği bir sosyo-ekolojik sistemdir (Berkes vd., 2003; Çetinkaya ve Uzun, 2014; Olsson vd, 2004, Amen, Afara, and Nia 2023; Aziz Amen 2022; Amen and Nia 2020). Bu nedenle, kentsel peyzaj genellikle yarı-doğal ve insan yapımı habitatların bir karışımıdır. Ev bahçeleri, parklar, yol ağaçlandırması, su habitatları (ör. kanallar ve havuzlar) kent peyzajına ilişkin örneklerdir (Hong, vd, 2007; Young vd, 2009; Çetinkaya, 2014).

Görsel kalite analizi; çevresel algının bilimsel yöntemler yolu ile ölçülmesi, peyzajın estetik ve işlevsel niteliklerinin belirlenmesi süreci, görsel kalite analizi olarak adlandırılır. Bu analizin, insanın algı mekanizmasına dayanan estetik ölçütlerini nesnel verilere dönüştürerek, planlama, tasarım, yönetim ve koruma faaliyetlerine rehberlik eder. Türkiye’deki araştırmalar, görsel kalite analizinin, peyzajın kullanıcılar üzerindeki etkisini anlamada ve çevresel düzenlemelere yön vermede önemli bir veri kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu araştırmanın amacı; Erzurum kentinin yeni yerleşim alanı olan Hüseyin Avni Ulaş Mahallesi Batı Yerleşkesi’nin kentsel doku ve peyzaj değerinin görsel kalite analizi ile değerlendirilmesidir.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın ana materyalini Erzurum kenti Palandöken İlçesi sınırları içinde yer alan Hüseyin Avni Ulaş Mahallesi Batı Yerleşkesi oluşturmaktadır. Araştırma alanının konumu Şekil 1’de verilmiştir. Araştırma alanının kentsel doku ve peyzaj değerini belirlemek için görsel kalite analizi yapılmıştır. Görsel kalite analizinde kullanılan değerlendirme kriterlerinin saptanmasında Karahan ve Sezen (2019) ve Sezen vd. (2021)’den yararlanılmıştır. Değerlendirme kriterlerine göre araştırma alanından çekilen fotoğraflar ile görsel kalite analizi anket formu düzenlenmiştir. Anket, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi’nde lisans ve lisansüstü eğitim gören öğrencilere uygulanmıştır. Bu dönemde eğitim gören toplam öğrenci sayısı 1618 olarak belirlenmiştir. Anketler belirlenen örneklem kitleye elektronik ortamda Google Forms aracılığı ile uygulanmıştır. Anket iki aşamadan oluşmuştur. İlk aşamada araştırma alanının kentsel dokusu ele alınmış; bitkisel çeşitlilik, peyzaj kalitesi, yapıların dış cephe görseelliği gibi, ikinci aşamada araştırma alanındaki parklar ele alınmış; parkların genel görsel etkisi, yapısal tasarımı, bitkisel tasarım kalitesi gibi değerlendirme kriterine göre katılımcıların puanlandırma yapmaları istenmiştir. Her bir fotoğrafı, 5’li Likert ölçeğinde 1 ile 5 arasında puanlandırmaları istenmiştir. Anket Anket verilerinin SPSS programında istatistiksel analizi yapılmıştır.

Yapılan anket çalışması için örneklem büyüklüğünün saptanmasında, basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. (Karasar, 1982; İslamoğlu, 2003; Özdamar, 2003; Büyüköztürk ve ark., 2008; Yazıcıoğlu, 2004). Örneklem büyüklüğünü belirlemede Özdamar (2003)’in kullandığı aşağıdaki formülden yararlanılmıştır.

$$n = \frac{N \cdot P \cdot Q \cdot Z_{\alpha}^2}{(N - A) \cdot d^2}$$

N: Evren birim sayısı

n: Örneklem büyüklüğü

P: Evrendeki X’ in gözlenme oranı

Q: (1-P): X’ in gözlenmeme oranı,

Z_α : α= 0.05 için 1,96

d: Örneklem hatası

α= 0,05 İçin (d=0,10) örneklem hatası ile (p=0,3; q=0,7) alınarak evren birim sayısı 1618 olan anketin örneklem büyüklüğü;

$$n = \frac{N \cdot P \cdot Q \cdot Z_{\alpha}^2}{(N - 1) \cdot d^2} = \frac{1618 \cdot 0,3 \cdot 0,7 \cdot (1,96)^2}{(1618 - 1) \cdot (0,10)^2} = 80,7 \text{ olarak bulunmuştur. } 81 \text{ kişiye anket uygulanmıştır.}$$

Bulgular ve Tartışma

Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi’nde lisans ve lisansüstü eğitim gören 81öğrenciye uygulanan anket sonuçlarına göre ankete katılanların %76,5’u kadın, %23,5’i erkektir. %18,5’i peyzaj mimarlığı, %9,9’u şehir ve bölge planlama, %21’i mimarlık lisans programında; %28,4’ü peyzaj mimarlığı, %9,9’u kentsel tasarım, %12,3’ü restorasyon ve konservasyon lisansüstü programında eğitim görmektedir.

Araştırma alanının kentsel doku kalitesini belirlemek için yapılan görsel analizde 10 adet değerlendirme kriteri kullanılmıştır. Her bir değerlendirme kriteri için 4 adet olmak üzere toplam 40 adet fotoğraf, 5’li Likert ölçeğinde 1 ile 5 arasında anket katılımcıları tarafından puanlandırılmıştır. Fotoğraflara bağlı olarak her bir değerlendirme kriterine verilen ortalama puan Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Kentsel doku görsel kalitesi değerlendirme kriterlerine göre ortalama puanlar.

Değerlendirme Kriterleri (DK)	Fotoğraflar					Ortalama Puan
Bitkisel çeşitlilik (BÇ)						2,52
Peyzaj kalitesi (PK)						2,32
Yapıların dış cephe görseiliği (YDÇG)						2,69
Yapılar arası dış cephe renk uyumu (YDÇRU)						2,68
Yapılarda mimari özgünlük (YMÖ)						2,88
Yapılarda denge ve simetri (YDS)						3,13
Yapılarda oran-ölçek ilişkisi (YOÖİ)						2,69
Orta refüj görseiliği (ORG)						1,97

.Kavşak-meydan görselliği (KMG)		2,28
Kaldırım görselliği (KG)		2,49
Ortalama Puan		2,56

Tablo 1’de görüldüğü gibi kentsel doku görsel kalite değerlendirme kriterlerine verilen ortalama puan 2,56’dır. 1 ile 5 arasında verilen puan skalasında 2,56 ortalamasının biraz üstündedir. Şekil 1’de kentsel doku görsel kalitesi değerlendirme kriterlerine göre ortalama puanların sıralaması verilmiştir.

Şekil 1. Kentsel doku görsel kalitesi değerlendirme kriterlerine göre ortalama puanların sıralaması.

Şekil 1’de görüldüğü gibi araştırma alanında 10 adet kentsel doku değerlendirme kriterlerine verilen ortalama puanların sıralaması görülmektedir. Şekilde görüldüğü gibi en yüksek puanı yapılar da denge ve simetri (YDS: 3,13), en düşük puanı ise orta refüj görselliği (ORG: 1,97) almıştır.

Ankete katılanların cinsiyetleri ve değerlendirme kriterlerine verdikleri puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek için SPSS programında T Testi yapılmıştır. Cinsiyet ile değerlendirme kriterlerine verilen puanlar arasındaki ilişki Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyet ile değerlendirme kriterlerine verilen puanlar arasındaki ilişki.

Cinsiyet	Değerlendirme Kriterleri	P Değeri
	Bitkisel çeşitlilik (BÇ)	0,048*

*Önemli (p<0,05)

Tablo 2’de görüldüğü gibi cinsiyetin değerlendirme kriterleri içinde sadece bitkisel çeşitlilik (BÇ) kriterine verilen puanda önemli (p<0,05) etkisi olmuştur. (Güngör ve Akyüz (2020)’e göre peyzaj tasarımında bitki türlerinin cinsiyete göre farklılık göstermesinin temelinde, bireylerin estetik ve işlevsel tercihlerindeki çeşitlilik yatmaktadır. Birçok veri, kadınlar ve erkekler arasında bitki şekli, dokusu, rengi ve mekânsal düzenlemelere yönelik tercihlerde belirgin farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Genellikle kadınlar çiçekli ve sarkık bitki formlarını tercih ederken, erkekler daha çok oval ve dik sütunlu bitki formlarına yöneldiği incelenmiştir ayrıca kadınların yoğun bitki gruplarını ve sık yeşil alanları daha çok beğendiğini, erkeklerin ise kadınlara nazaran daha geniş çim alanlarına daha fazla ilgi gösterdiği verileri ortaya çıkmıştır. Ortak yanları ise her iki cinsiyetin de doğaya duyduğu özlem nedeniyle doğal ve doğal görünümlü peyzaj unsurlarını tercih ettiği kanısına varılmıştır. Sonuç olarak, bitki çeşitliliğinin peyzaj tasarımında cinsiyete dayalı farklılıklar göstermesi, bireylerin çevresel algıları, estetik beklentileri ve işlevsel ihtiyaçlarıyla doğrudan bağlantılıdır.

Katılımcıların okudukları lisans programı ile kentsel doku değerlendirme kriterlerine verdikleri puanlar arasındaki ilişki Anova Testi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Okudukları lisans programları ile kent dokusu ilgili değerlendirme kriterlerine verdikleri puanlar arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur (P>0,05).

Katılımcıların okudukları lisansüstü program ile kentsel doku değerlendirme kriterlerine verdikleri puanlar arasındaki ilişki Anova Testi ile belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Lisansüstü program ile değerlendirme kriterlerine verilen puanlar arasındaki ilişki.

Lisansüstü Program	Değerlendirme Kriterleri	P Değeri
Peyzaj Mimarlığı	Peyzaj kalitesi (PK)	0,030*
Kentsel Tasarım	Orta refüj görselliği (ORG)	0,037*
Restorasyon ve Konservasyon	Kaldırım görselliği (KG)	0,046*

*Önemli ($p < 0,05$)

Tablo 3’de görüldüğü gibi katılımcıların okudukları lisansüstü programlarla peyzaj kalitesi (PK), orta refüj görselliği (ORG), kaldırım görselliği (KG) değerlendirme kriterlerine verdikleri puanlar arasındaki ilişki önemli ($p < 0,05$) çıkmıştır. Tablo 4’de peyzaj kalitesi değerlendirme kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık verilmiştir.

Tablo 4. Peyzaj kalitesi değerlendirme kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık.

Değerlendirme Kriterleri	Lisansüstü Program	P Değeri
Peyzaj kalitesi (PK)	Peyzaj Mimarlığı	2,63 ^a ±1,03
	Kentsel Tasarım	1,95 ^{ab} ±0,74
	Restorasyon ve Konservasyon	1,78 ^b ±0,61

Küçük harfler farkı temsil eder.

Tablo 4’de görüldüğü gibi peyzaj kalitesi değerlendirme kriterlerine verilen puanlarda lisansüstü programlar arası fark önemli çıkmıştır. En yüksek ortalama puanı peyzaj mimarlığı, en düşük ortalama puanı Restorasyon ve Konservasyon lisansüstü programı vermiştir. Bunun nedeni peyzaj mimarları ve kentsel tasarım öğrencilerinin aldığı eğitim farklarıdır. Peyzaj mimarları peyzajın estetik, ekolojik ve fonksiyonel değerlerini en ince noktasına kadar incelemektedir bu nedenle de peyzaj mimarlarının verdiği puanlar daha yüksek çıkmış olabilir. Kentsel tasarım öğrencileri genellikle daha geniş ölçekli planlama, yapılaşma ve mekânsal düzenlemelerle ilgilidir. Bu nedenle peyzaj unsurları kentsel tasarım öğrencilerinin dikkatini çekmemiş olabilir.

Tablo 5. Orta refüj görselliği değerlendirme kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık.

Değerlendirme Kriterleri	Lisansüstü Program	P Değeri
Orta refüj görselliği (ORG)	Peyzaj Mimarlığı	2,09 ^a ±0,71
	Kentsel Tasarım	1,55 ^{ab} ±0,50
	Restorasyon ve Konservasyon	2,34 ^b ±0,53

Küçük harfler farkı temsil eder.

Tablo 5’de görüldüğü gibi orta refüj görselliği değerlendirme kriterlerine verilen puanlarda lisansüstü programlar arası fark önemli çıkmıştır. En yüksek ortalama puanı restorasyon ve konservasyon, en düşük ortalama puanı kentsel tasarım lisansüstü programı vermiştir. Restorasyon ve konservasyon öğrencileri, estetik ve görselliğe odaklanırken. Kentsel tasarım öğrencileri fonksiyonellik ve kamusal alanların işlevselliği üzerine yoğunlaşır. İki disiplin arasındaki fark orta refüj gibi kentsel peyzaj elemanlarına verilen puan farkına neden olarak açıklanabilir (URL1).

Tablo 6. Kaldırım görselliği değerlendirme kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık.

Değerlendirme Kriterleri	Lisansüstü Program	P Değeri
Kaldırım görselliği (KG)	Peyzaj Mimarlığı	2,67 ^b ±0,97
	Kentsel Tasarım	1,80 ^a ±0,72
	Restorasyon ve Konservasyon	2,68 ^b ±0,62

Küçük harfler farkı temsil eder.

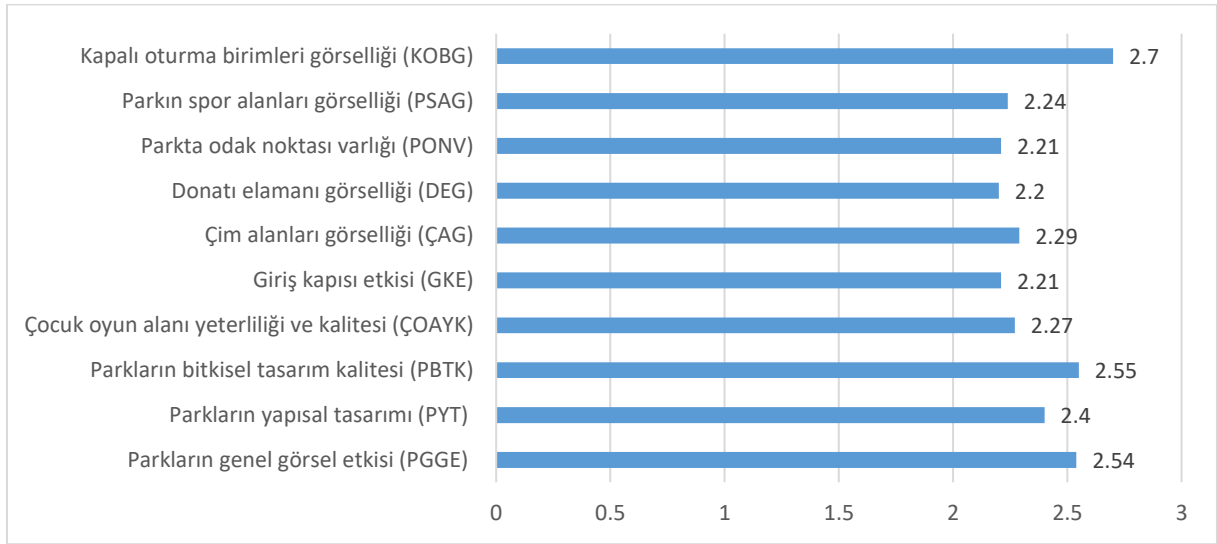
Tablo 6’da görüldüğü gibi kaldırım görselliği değerlendirme kriterlerine verilen puanlarda lisansüstü programlar arası fark önemli çıkmıştır. En düşük ortalama puanı kentsel tasarım lisansüstü programı vermiştir. Parkların peyzaj kalitesine değerlendirme kriterlerine göre verilen ortalama puanlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Parkların peyzaj kalitesine değerlendirme kriterlerine göre verilen ortalama puanlar.

Değerlendirme Kriterleri (DK)	Fotoğraflar	Ortalama Puan
Parkların genel görsel etkisi (PGGE)		2,54

Parkların yapısal tasarımı (PYT)					2,40
Parkların bitkisel tasarım kalitesi (PBTk)					2,55
Çocuk oyun alanı yeterliliği ve kalitesi (ÇOAYK)					2,27
Giriş kapısı etkisi (GKE)					2,21
Çim alanları görselliği (ÇAG)					2,29
Donatı elemanı görselliği (DEG)					2,20
Parkta odak noktası varlığı (PONV)					2,21
Parkın spor alanları görselliği (PSAG)					2,24
Kapalı oturma birimleri görselliği (KOBG)					2,70
					2,36

Şekil 2’de parkların peyzaj kalitesine değerlendirme kriterlerine göre verilen ortalama puanların sıralaması verilmiştir.

Şekil 2. Parkların peyzaj kalitesine değerlendirme kriterlerine göre verilen ortalama puanların sıralaması.

Şekil 2’de görüldüğü gibi araştırma alanında 10 adet peyzaj değeri kriterlerine verilen ortalama puanların sıralaması görülmektedir. Şekilde görüldüğü gibi en yüksek puanı kapalı oturma birimleri görselliği (KOBG: 2,70), en düşük puanı ise donatı elamanı görselliği (DEG: 2,20) almıştır.

Ankete katılanların cinsiyetleri ve değerlendirme kriterlerine verdikleri puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek için SPSS programında T Testi yapılmıştır. Cinsiyet ile değerlendirme kriterlerine verilen puanlar arasındaki ilişki Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Cinsiyet ile değerlendirme kriterlerine verilen puanlar arasındaki ilişki.

Cinsiyet	Değerlendirme Kriterleri	P Değeri
	Çocuk oyun alanı yeterliliği ve kalitesi (ÇOAYK)	0,005**
	Giriş kapısı etkisi (GKE)	0,048*
	Parkın spor alanları görselliği (PSAG)	0,034*

*Önemli ($p < 0,05$), **Çok Önemli ($p < 0,01$)

Katılımcıların okudukları lisans programı ile peyzaj değeri kriterlerine verdikleri puanlar arasındaki ilişki Anova Testi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Okudukları lisans programları ile parklarla ilgili değerlendirme kriterlerine verdikleri puanlar arasındaki ilişki önemsiz bulunmuştur ($P > 0,05$). Araştırmalar, kadın bireylerin peyzajın sosyal ve estetik yönlerine, erkek bireylerin ise fiziksel ve rekreatif unsurlarını daha fazla önem verdiğini göstermektedir. Kadınlar için güvenlik ve erişilebilirlik ön plandayken, erkekler daha çok spor ve aktivite olanaklarına yoğunlaşmaktadır. Bu farklılıklar, peyzaj ve peyzaj tasarımında daha kapsayıcı ve dengeli planların benimsenmesi gerektiğini öne sürmektedir (Asur ve Alphan, 2018).

Katılımcıların okudukları lisansüstü program ile peyzaj değeri kriterlerine verdikleri puanlar arasındaki ilişki Anova Testi ile belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Lisansüstü program ile değerlendirme kriterlerine verilen puanlar arasındaki ilişki.

Lisansüstü Program	Değerlendirme Kriterleri	P Değeri
Peyzaj Mimarlığı Kentsel Tasarım Restorasyon ve Konservasyon	Parkların genel görsel etkisi (PGGE)	0,018*
	Parkların yapısal tasarımı (PYT)	0,016*
	Parkların bitkisel tasarım kalitesi (PBTk)	0,046*
	Çim alanları görselliği (ÇAG)	0,037*
	Donatı elamanı görselliği (DEG)	0,011*
	Parkın spor alanları görselliği (PSAG)	0,000**

*Önemli ($p < 0,05$), **Çok Önemli ($p < 0,01$)

Tablo 8’de görüldüğü gibi katılımcıların okudukları lisansüstü programlarla parkların genel görsel etkisi (PGGE), parkların yapısal tasarımı (PYT), parkların bitkisel tasarım kalitesi (PBTk), çim alanları görselliği (ÇAG), donatı elamanı görselliği (DEG), değerlendirme kriterlerine verdikleri puanlar arasındaki ilişki önemli ($p < 0,05$), parkın spor alanları görselliği (PSAG) kriterlerine verdikleri puanlar arasındaki ilişki çok önemli ($p < 0,01$) çıkmıştır. Tablo 9’da parkların genel görsel etkisi (PGGE) kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık verilmiştir.

Tablo 9. Parkların genel görsel etkisi (PGGE) değerlendirme kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık

Değerlendirme Kriterleri	Lisansüstü Program	P Değeri
Parkların genel görsel etkisi (PGGE)	Kentsel Tasarım	1,88 ^a ±1,92
	Peyzaj Mimarlığı	2,60 ^b ±0,81
	Restorasyon ve Konservasyon	2,98 ^b ±0,57

Küçük harfler farkı temsil eder.

Tablo 9’da görüldüğü gibi parkların genel görsel etkisi değerlendirme kriterine verilen puanlarda lisansüstü programlar arası fark önemli çıkmıştır. En yüksek ortalama puanı restorasyon ve konservasyon, en düşük ortalama puanı kentsel tasarım lisansüstü programı vermiştir. Tablo 10’da parkların bitkisel tasarım kalitesi (PBTk) kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık verilmiştir.

Tablo 10. Parkların bitkisel tasarım kalitesi (PBTk) değerlendirme kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık.

Değerlendirme Kriterleri	Lisansüstü Program	P Değeri
Parkların bitkisel tasarım kalitesi (PBTk)	Kentsel Tasarım	2,03 ^a ±0,94
	Peyzaj Mimarlığı	2,58 ^{ab} ±0,65
	Restorasyon ve Konservasyon	2,93 ^b ±0,72

Küçük harfler farkı temsil eder.

Tablo 10’da görüldüğü gibi parkların bitkisel tasarımı kalitesi değerlendirme kriterine verilen puanlarda lisansüstü programlar arası fark önemli çıkmıştır. En yüksek ortalama puanı restorasyon ve konservasyon, en düşük ortalama puanı kentsel tasarım lisansüstü programı vermiştir. Tablo 11’de çim alanları görselliği (ÇAG) kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık verilmiştir.

Tablo 11. Çim alanları görselliği (ÇAG) değerlendirme kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık

Değerlendirme Kriterleri	Lisansüstü Program	P Değeri
Çim alanları görselliği (ÇAG)	Kentsel Tasarım	1,72 ^a ±0,83
	Peyzaj Mimarlığı	2,32 ^{ab} ±0,78
	Restorasyon ve Konservasyon	2,70 ^b ±0,71

Küçük harfler farkı temsil eder.

Tablo 11’de görüldüğü gibi çim alanları görselliği değerlendirme kriterine verilen puanlarda lisansüstü programlar arası fark önemli çıkmıştır. En yüksek ortalama puanı restorasyon ve konservasyon, en düşük ortalama puanı kentsel tasarım lisansüstü programı vermiştir. Tablo 12’de donatı elamanı görselliği (DEG) kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık verilmiştir.

Tablo 12. Donatı elamanı görselliği (DEG) değerlendirme kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık

Değerlendirme Kriterleri	Lisansüstü Program	P Değeri
Donatı elamanı görselliği (DEG)	Kentsel Tasarım	1,50 ^a ±0,48
	Peyzaj Mimarlığı	2,32 ^b ±0,72
	Restorasyon ve Konservasyon	2,30 ^b ±0,54

Küçük harfler farkı temsil eder.

Tablo 12’de görüldüğü gibi donatı elamanı görselliği (DEG) kriterine verilen puanlarda lisansüstü programlar arası fark önemli çıkmıştır. En yüksek ortalama puanı peyzaj mimarlığı, en düşük ortalama puanı kentsel tasarım lisansüstü programı vermiştir. Tablo 13’de parkın spor alanları görselliği (PSAG) kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık verilmiştir. Peyzaj mimarlığında donatı elemanlarının önemi, hem fonksiyonel hem de estetik bakımdan değerlendirilmektedir. Kentsel mekanlarda bunun içine parklar da dahil olduğu zaman bu donatı elemanları kullanıcıların sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarına yanıt verip hem de yaşam kalitesini ileri götürmede önemli rol oynarlar. Donatı elemanları, bulunduğu mekanla bütünleşmeli ve kullanıcılara ergonomik çözümler sunmalıdır (Yuca, 2022). Başka bir açıdan bakıldığı zaman kentsel donatı elemanları, kentin kimliğini oluşturmada çok önemli rol üstlenmektedir. Kentsel donatım elemanları alana estetik ve fonksiyonel olarak alanın genel görünümüne katkıda bulunmaktadır (Kuter ve Kaya, 2019).

Tablo 13. Parkın spor alanları görselliği (PSAG) değerlendirme kriterine göre lisansüstü programlar arası farklılık

Değerlendirme Kriterleri	Lisansüstü Program	P Değeri
Parkın spor alanları görselliği (PSAG)	Kentsel Tasarım	1,50 ^a ±0,68
	Peyzaj Mimarlığı	2,05 ^a ±0,75
	Restorasyon ve Konservasyon	3,23 ^b ±0,57

Küçük harfler farkı temsil eder.

Tablo 13’de görüldüğü gibi parkın spor alanları görselliği (PSAG) kriterine verilen puanlarda lisansüstü programlar arası fark çok önemli çıkmıştır. En yüksek ortalama puanı restorasyon ve konservasyon, en düşük ortalama puanı kentsel tasarım lisansüstü programı vermiştir. Spor ve rekreasyon alanlarının tasarımında çevresel sürdürülebilirlik önemlidir. Bu tesisler insan sağlığını koruma ve sosyal yaşamı iyileştirme potansiyeline sahiptir (Balcı ve Koçak, 2014). Restorasyon ve konservasyon öğrencileri de bu açıdan değerlendirip bu puanları verdiği düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamı ve yöntemi olarak Erzurum kentinin yeni yerleşim alanlarından biri olan Hüseyin Avni Ulaş Mahallesi Batı Yerleşkesinin kentsel doku ve peyzaj değerini görsel kalite analizi açısından değerlendirmektedir.

Söz konusu bu araştırma, Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım fakültesi öğrencileri; Mimarlık, Şehir Bölge Planlama, Peyzaj Mimarlığı bölümleri lisans ve yüksek lisans 81 kişiye uygulanan bu anket verileri üzerine kurulmuştur ve öğrenciler 5'li puan sistemi üzerinden görsel kaliteyi puanlamışlardır.

Kentsel Doku Bulguları genel ortalama olarak 2,56/5, en yüksek puan alan kriter yapılarda denge ve simetri (3,13), en düşük puan alan kriter orta refüj görselliği (1,97), yapı dış cephe görselliği (2,69) orta düzey ve kaldırım görselliği (2,49) orta alt düzey olarak puanlandırılmıştır. Bu elde edilen veriler doğrultusunda kentsel dokunun estetik ve düzen anlamında iyileştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Peyzaj Değeri Bulguları genel ortalama olarak 2,36/5, en yüksek puan alan kriter kapalı oturma birimleri görselliği (2,70), en düşük puan alan kriter donatı elemanlarının görselliği (2,20), parkların genel görsel etkisi (2,54) orta düzey, bitkisel tasarım (2,55) orta düzey, çocuk oyun alanlarının yeterliliği (2,27) yetersiz, peyzaj alanlarının fonksiyonellik ve estetik açıdan geliştirilmesi gerekmektedir.

Demografik Analiz ve Cinsiyet Faktörü; kadınlar, bitkisel çeşitliliğe erkeklere nazaran daha fazla önem verdiği görünmektedir.

Peyzaj mimarlığı öğrencileri, kentsel tasarıma göre peyzaj unsurlarına daha yüksek puan vermiştir. Kentsel tasarım öğrencileri çalışma alanındaki peyzaj unsurlarına daha az puan verip daha eleştirel bakmışlardır. Bu analizler doğrultusunda, tasarım kararlarında farklı disiplinlerin ve cinsiyet faktörlerinin dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Orta refüjlerin ve kavşakların peyzaj düzenlemeleri iyileştirilmeli, bitkisel tasarım açısından zenginleştirilmelidir. Bina dış cepheleri renk uyumu gözetilerek tasarlanmalı ve mimari dokuyu destekleyecek detaylarla geliştirilmelidir.

Yaya yolları ve kaldırımların görselliği iyileştirilmeli, hasarlı yerler onarılmalı, kopukluklar giderilmeli ve yaya dostu düzenlemeler yapılmalıdır.

Bitkisel çeşitlilik gerek konut bahçelerinde gerek rekreasyon alanlarında alanın iklimine uygun ve düşük bakım gerektiren bitkiler tercih edilmelidir.

Yeşil alanlar ve parklar için kullanıcı dostu yaya yolları, oturma alanlar, gölgelikler ve kış şartlarına elverişli kapalı alanlar eklenmeli daha fonksiyonel hale getirilmelidir.

Spor alanları mevcut alanların kalitesi artırılmalı, kullanılan malzemeler daha sürdürülebilir olmalı ve günlük kullanıma uygun hale getirilmelidir. Kış şartlarından dolayı spor olanları belli bir süre aktif olarak kullanılmamaktadır bundan dolayı spor alanlarının kışında aktif hizmet verebilmesi için de alanın çevresi ve üstü açılıp kapanacak şekilde bir tasarım yapılmalıdır.

Kent donatıları; oturma birimleri, çöp kutuları, aydınlatma gibi elemanlar daha sürdürülebilir, estetik ve fonksiyonel olacak şekilde yenilenmeleri gerekmektedir.

Kent kimliği ve mekânsal bütünlük; kamusal alanlar, kent kimliğini destekleyecek şekilde tasarlanmalı ve mekânsal bütünlük sağlanmalı ve korunmalıdır.

Kullanıcı geri bildirimleri göz ardı edilmemeli yeni düzenlemeler için yerel halk ve uzmanların görüşleri alınarak karar mekanizmalarına dahil edilmeliler. Kadın ve erkek bireylerin farklı estetik beklentileri göz önünde bulundurularak daha kapsayıcı tasarımlar yapılmalıdır.

Kaynaklar

- Aman, M. A., Afara, A., & Nia, H. A. (2023). Exploring the link between street layout centrality and walkability for sustainable tourism in historical urban areas. *Urban Science*, 7(2), 67. <https://doi.org/10.3390/urbansci7020067>
- Amen, M. A., & Nia, H. A. (2020). The effect of centrality values in urban gentrification development: A case study of Erbil City. *Civil Engineering and Architecture*, 8(5), 916–928. <https://doi.org/10.13189/cea.2020.080519>
- Asur, F., & Alphan, H. (2018). Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi ve alan kullanım planlamasına olan etkileri [Visual landscape quality assessment and its effects on land use planning]. *YYÜ Tarım Bilimleri Dergisi*, 28(1), 117–125. <https://doi.org/10.29133/yyutbd333878>
- Aziz Amen, M. (2022). The effects of buildings' physical characteristics on urban network centrality. *Ain Shams Engineering Journal*, 13(6), 101765. <https://doi.org/10.1016/j.asej.2022.101765>
- Balcı, V., & Koçak, F. (2014). Spor ve rekreasyon alanlarının tasarımında ve kullanımında çevresel sürdürülebilirlik [Environmental sustainability in the design and use of sports and recreation areas]. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 46–55. <https://doi.org/10.17155/spd53129>
- Berkes, F., Colding, J., & Folke, C. (Eds.). (2003). *Navigating social-ecological systems: Building resilience for complexity and change*. Cambridge University Press.
- Çelik, D., & Yazgan, M. E. (2007). Kentsel peyzaj tasarımı kapsamında tarihi çevre korumaya yönelik yasa ve yönetmeliklerin irdelenmesi [Examination of laws and regulations for historical environment conservation within urban landscape design]. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 9(11), 1–10.
- Çetinkaya, G. (2013). Kentsel peyzaj planlamada yeni yaklaşımlar: Yeşil altyapı ve yeşil koridorlar [New approaches in urban landscape planning: Green infrastructure and green corridors]. In 5. *Peyzaj Mimarlığı Kongresi "Dönüşen Peyzaj"*, 14–17 Kasım 2013, Çukurova Üniversitesi, Adana, Türkiye.

- Çetinkaya, G. (2014). Kentsel peyzaj ekolojisinin sürdürülebilirliği için yenilikçi bir yaklaşım: Yeşil altyapı ve planlama politikası [An innovative approach for the sustainability of urban landscape ecology: Green infrastructure and planning policy]. *IDEALKENT*, 5(12), 218–245.
- Günel, F. E. (2008). Kent imajı ve kentsel doku bağlamında Çanakkale kent merkezinin irdelenmesi [Evaluation of Çanakkale city centre in the context of urban image and urban fabric] (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Güngör, S., & Akyüz, C. (2020). Peyzaj mimarlığında cinsiyete göre tercih edilen tasarım algısı [Design perception preferences by gender in landscape architecture]. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 8(sp1), 1–7.
- Hong, S. K., Song, I. J., & Wu, J. (2007). Fengshui theory in urban landscape planning. *Urban Ecosystems*, 10, 221–237.
- Karahan, A., & Sezen, İ. (2019). Erzurum kentindeki bazı önemli parkların peyzaj kalite göstergelerinin değerlendirilmesi [Evaluation of landscape quality indicators of some significant parks in Erzurum]. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8, 54–63.
- Karaman, A. (1995). *Basılmamış ders notları* [Unpublished lecture notes], Mimar Sinan Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Köroğlu, A. (1999). Kent içi sirkülasyon ve peyzaj mimarlığı: Bornova örneğinde irdelemeler [Urban circulation and landscape architecture: Analysis on the example of Bornova] (Master's thesis, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir).
- Kuter, N., & Kaya, Z. (2019). Kentsel donatı elemanlarının peyzaj mimarlığı açısından değerlendirilmesi: Çankırı örneği [Evaluation of urban furniture from a landscape architecture perspective: The case of Çankırı]. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 21(1), 81–96. <https://doi.org/10.24011/barofd501770>
- Olsson, P., Folke, C., & Hahn, T. (2004). Social-ecological transformation for ecosystem management: The development of adaptive co-management of a wetland landscape in Southern Sweden. *Ecology and Society*, 9(4), 2.
- Sezen, I., Akpınar Külekçi, E., & Karadağ, E. (2021). Visual quality analysis of educational institutions and their surroundings: A case study of Atatürk University, Erzurum, Turkey. *Journal of Environmental Science and Management*, 24(1).
- Simonds, J. O. (1994). *Garden Cities 21: Creating a livable urban environment*. McGraw-Hill.
- URL1, Yeditepe Üniversitesi Yayınları. (2025, March 3). Peyzaj mühendisliği [Landscape engineering]. Yeditepe Üniversitesi. <https://yayinevi.yeditepe.edu.tr/urun/peyzaj-muhendisligi/>
- Young, C., Jarvis, P., Hooper, I., & Trueman, I. (2009). Urban landscape ecology and its evaluation: A review. In A. DuPont & H. Jacobs (Eds.), *Landscape ecology research trends* (pp. 45–69). Nova Science Publishers.
- Yuca, N. (2022). Kentsel donatı elemanlarının peyzaj mimarlığı açısından değerlendirilmesi: Sultanahmet Meydanı örneği [Evaluation of urban furniture from a landscape architecture perspective: The case of Sultanahmet Square]. *Kent Akademisi Dergisi*, 15(4). <https://doi.org/10.35674/kent.1189748>